१८ बहुमोल जीवन

- **ऐका. म्हणा. वाचा.**

मनासारखे सारे काही जीवनात या घडते का?
फुले निखळुनी पडती, तरिही झाड सारखे झडते का?

भोगावे लागतेच सकला जे येते ते वाट्याला
गुलाब बोटे मोडत नाही आसपासच्या काट्याला
काटे देते म्हणुनी लतिका मातीवरती चिडते का?
मनासारखे सारे काही जीवनात या घडते का?

वसंत येतो, निघुनी जातो, ग्रीष्म जाळतो धरणीला
पुन्हा नेसते हिरवा शालू, पुन्हा नवेपण सृष्टीला
देह जळाला म्हणुनी धरणी एकसारखी रडते का?
मनासारखे सारे काही जीवनात या घडते का?

रोज नभाचे रंग बदलती, घन दाटुनि येतात तरी
निराश आशा पुन्हा नव्याने नक्षत्रे नेतात घरी
अवसेला पाहून पौर्णिमा नभात रुसुनी बसते का?
मनासारखे सारे काही जीवनात या घडते का?

सुखदुःखाची ऊनसावली येते, जाते, राग नको
संकटास लीलया भिडावे, आयुष्याचा त्याग नको
बहुमोलाचे जीवन वेड्या कुणास फिरुनी मिळते का?
मनासारखे सारे काही जीवनात या घडते का?

रमण रणदिवे – (जन्म – १९४९) प्रसिद्ध कवी. 'ऋतू फुलांचा', 'चंद्रमेंदीच्या खुणा', 'संप्रधार', 'काहूर', 'समर्पण' हे कवितासंग्रह प्रसिद्ध. ही कविता 'काहूर' या कवितासंग्रहातून घेतली आहे.

जीवन जगताना प्रत्येकास सुख-दुःखांना सामोरे जावे लागते. जीवनात आलेल्या संकटांना आपल्याला तोंड देता आले पाहिजे. असा बहुमोल संदेश या कवितेतून कवीने दिला आहे.

स्वाध्याय

प्र. १. दोन-तीन वाक्यांत उत्तरे लिहा.

(अ) गुलाबाचे मोठेपण कवीने कसे सांगितले आहे?

(आ) ग्रीष्म ऋतूमुळे धरणीवर कोणता परिणाम होतो?

(इ) निराश-आशा कवीला कोणाबद्दल वाटते?

(ई) सुख-दुःखाची ऊन-सावली म्हणजे काय?

(उ) आयुष्याचा त्याग करू नको असे कवी का म्हणतात?

प्र. २. थोडक्यात उत्तरे लिहा.

(अ) मनासारखे सारे काही घडते का? यासाठी कवी कोणाकोणाची उदाहरणे कवितेतून देतात?

(आ) कवीने माणसाला कोणता बहुमोल संदेश दिला आहे?

प्र. ३. तुमच्या मनाने उत्तरे लिहा.

(अ) तुम्ही ठरवलेली गोष्ट घडत नाही तेव्हा तुम्ही काय करता?

(आ) ढग दाटून येतात परंतु पाऊस पडत नाही, तेव्हा तुमच्या मनात कोणते विचार येतात?

(इ) खूप ऊन लागू लागले, की तुम्ही सावली शोधता. सावलीमध्ये येताच तुम्हांला काय वाटते?

प्र. ४. या कवितेत मनासारखे काही घडते का? असे कवी म्हणतात. आपल्याला मनासारखे घडावे असे नेहमी वाटते. मनासारखे काय काय घडावे, असे तुम्हांला वाटते? कल्पना करा व लिहा.

खेळूया शब्दांशी.

(अ) या कवितेत सुखदुःख, ऊनसावली असे विरुद्धार्थी शब्द जोडून आलेले आहेत. असे प्रत्येकी पाच शब्द लिहा.

(आ) समानार्थी शब्द लिहा.

(अ) लतिका (इ) देह

(आ) धरणी (ई) नभ

उपक्रम : वसंतऋतूत झाडांना पालवी फुटते अशा वेळी झाडांचे निरीक्षण करा व कडूनिंबाच्या झाडाचे पानाफुलांसहित चित्र काढा. रंग द्या.

सुविचार.

(१) जीवन हा महासागर होय. त्याच्या तुफान लाटांना बघून मनुष्य घाबरतो; परंतु त्याच्या तळाशी दडलेल्या रत्नांचा शोध घेण्याचा तो प्रयत्न करत नाही.

(२) जीवन फुलासारखे असू द्या. मात्र ध्येय मधमाशीसारखे ठेवा.

- **खालील धातूंपासून धातुसाधिते तयार करा.**

मूळ धातू	धातुसाधिते
(१) बोल	बोलणे, बोलत, बोलता, बोलणारा, बोलून, बोलला
(२) कर	....
(३) धाव	....

- **खालील वाक्यांतील संयुक्त क्रियापदे अधोरेखित करा.**

(१) मुले योगासनाची प्रात्यक्षिके पाहायला गेली.

(२) पालक मुलांसाठी सतत राबत असतात.

(३) गणूने सर्व कामे झटपट आटपून घेतली.

(४) मला चित्रे रेखाटायला आवडते.

- **खालील तक्ता वाचा व समजून घ्या.**

अ.क्र.	उदाहरण	मुख्य धातूचे कृदन्त	सहायक क्रियापद	संयुक्त क्रियापद
१.	सुरेश समुद्रात पोहू शकतो.	पोहू	शकतो	पोहू शकतो.
२.	चोर पोलिसाला पाहून पळाला.	पाहून	पळाला	पाहून पळाला.
३.	आरोपीला आपली बाजू मांडू दे.	मांडू	दे	मांडू दे.
४.	पोस्टमन हल्ली रोज येऊ लागला.	येऊ	लागला	येऊ लागला.

वाचा.

आपल्या भारत देशाला पाण्याचा प्रश्न भेडसावू लागला आहे. वर्षातून एकदा तरी डोळ्यांतून पाणी आणण्याइतपत तर कधी कधी तोंडचे पाणी पळण्याइतपत पाण्याची समस्या गंभीर होऊ लागली आहे. पावसाचा अनियमितपणा, भूजल पातळी खालावणे, पावसाच्या पडणाऱ्या व वाहून जाणाऱ्या पाण्याचे संवर्धन करण्याकडे दुर्लक्ष, पाण्याचा भरमसाट वापर यांमुळे पाण्याचे दुर्भिक्ष्य जाणवू लागले आहे.

आपले आई-वडील किंवा आपले आजी-आजोबा म्हणताना आपण ऐकतो, की आमच्या लहानपणी प्रत्येकाच्या घरामागे स्वयंपाकघरातील, स्नानगृहातील पाणी छोट्या-छोट्या ओहळांतून अळू, केळी, फुलझाडे, मिरच्या किंवा वांग्यांची झाडे यांना दिले जाई. म्हणजेच सांडपाण्याच्या व्यवस्थापनाचा हा एक भाग होता, असे आपल्या लक्षात येते. घरगुती सांडपाण्यात स्वयंपाकघरातील सांडपाणी, हात-पाय धुणे, तोंड धुणे, अंघोळ करणे, कपडे-भांडी यांच्या धुणावळीचे पाणी येते. हे सांडपाणी राखाडी रंगाचे असते. ते मलमूत्र असलेल्या सांडपाण्यापेक्षा कमी प्रदूषित असते. तंत्रज्ञानाचा उपयोग करून ह्या पाण्याचे शुद्धीकरण करणे व त्याच्या पुनर्वापरावर भर देणे गरजेचे आहे.

पावसाचे पडणारे पाणी संवर्धित करून त्याचा उपयोग शेती वा अन्य हितकर कामांसाठी करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी सर्वांनी एकत्र येऊन, चर्चा विनिमय करून प्रयत्न करणे, ठोस पावले उचलणे हितावह ठरेल.